

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

180. Vtrum coniux teneatur reddere debitum alteri petenti cum peccato veniali, verbi gratiâ quoad situm, &c. Et notatur, quod vir habens votum castitatis, sit petit, vxor tenetur reddere debitum. ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76405)

Nullum, quia vni defuit consensus verus, nam in tali casu docent sufficere, vt ille renouet consensus abfque eo, quod alter, qui verè & legitime confensit, hoc sciat, & iterum de nouo consentiat Sed contrarium docet Pontius de *matrim. lib. 4. cap. 24. num. 3.* Hurtado de *matrim. disp. 3. difficult. 9. num. 33.* & alij; & ita determinasse Clem. VIII. de hoc casu interrogatum à sacra Penitentiaria, testatur Paulus Comitrolus in *respons. moral. lib. 1. quæst. 120.*

RESOL. CLXXVIII.

An in negatione debiti coniugalis detur paruitas materiae? Ex p. 5. tract. 5. Rel. 14.

§. 1. **R**espondeo negationem debiti esse peccatum ex genere suo mortale, & contra iustitiam commutatiuam. Ita communiter omnes, & probatur, quia violatio iustitiæ commutatiuæ est ex genere suo mortalis, nisi paruitate materiae, aut alia causa venialis fiat. Dixi esse mortale ex genere suo, quia aliquando potest esse veniale, videlicet ex paruitate materiae, vt si vno frequentier exigenti, alter rarò debitum neget, aut illud ad breue tempus differat: vt si coniux die neget redditurus noctu, nam leuis materia est sæpissimè concedere, semel, aut iterum negare, aut ad modicum tempus differre, quod intelligendum est, si ex aliqua parte cesset incontinentiæ, pollutionis, aut morbi periculum, nam eo imminenti mortale esset negare, aut differre, & ita docet Cornejo in 3. part. D. Thoma tract. 6. de *matrim. disp. 5. dub. 1. quæst. 2.* & alij.

2. RESOL. XIV. pag. 143. in fine resol. addantur hæc: Et præsertim Basilius Pontius de *matrim. lib. 10. cap. 2. num. 5.* Non desinat tamen hic apponere ea, quæ circa præsentem questionem docuit Adamus Tannerus tom. 4. *disp. 8. quæst. 6. dub. 2. num. 16.* vbi sic ait. Quoties seclusa causa iusta negandi debitum, alter coniux, non obstante excusatione, serid instat, & vrget debitum, mortale est negare debitum. Ex quibus colligitur, nec paruitatem quidem materiae tali casu à peccato mortali excusari, etiam si vel semel tantum iuste, ac instanter petenti (esto ex parte petentis interueniat quædam intemperantiæ culpa) debitum negetur. Nimirum, quia vnicus etiam actus coniugalis, non solum tanquam debitum fidei coniugalis, sed etiam vt remedium concupiscentiæ, & prolis, seu posteritatis seminarium, grauis materia est. Quare non intelligo quod Sanchez *lib. 9. disp. 2. num. 11* docet, si coniux exigenti neget rarò debitum absque periculo incontinentiæ exigentis, non esse mortale negare debitum. v. g. inquit, solet vir petere quater in mense, & petat iterum non erit mortale vxorem ea quinta vice negare, sine periculo incontinentiæ. Leuis enim res censetur semel, vel iterum negare, vt sit culpa lethalis. Sed re vera si seria, & constans sit petitio, nam rarò petenti negati non poterit sine peccato mortali; quia respectu tantæ raritatis non potest videri parua materia, etiam vnica debiti negatio. Hucusque Tannerus. Verùm sententiam Sanch. quam ipse impugnat, inuenio docere etiam Pet. Ochag. de *sacra. Matr. tr. 5. q. 1. num. 6.* vbi firmat, esse peccatum leue denegare debitum, quando rarò denegatur, vt si vir quater solet petere in mense, non est mortale quinta vice debitum in mense denegare. Itaque. Sed quicquid sit de hoc, suadendum est coniugibus, vt faciles se in hac re ostendant, ne sua morositate animum coniugis ad amores illicitos auertant.

RESOL. CLXXIX.

Coniux quando tenetur reddere debitum petenti sub onere peccati mortalis? Ex part. 5. tract. 14. & Misc. 2. Ref. 36.

§. 1. **S**cio ignatum Confessarium aliquando denegasse absolutionem cuidam nobili heremico, quæ tamen in casu licito negabat aliquando debitum coniugale. Et ideo ad dubium propositum responderet Petrus Ochagavia de *Sacram. tr. 5. de matrim. q. 1. n. 6.* Primò non esse peccatum graue denegare debitum in eo casu, quo alter coniux tantum petens debitum precibus & blanditiis; nisi ex necessitudine quis non auderet aliter exigere; patet, quia tunc non vult coniux grauius obligare, imò sepe neque licet. patet. quia hac ratione excusantur ab omni peccato debitores pecuniarij, qui suis creditoribus blanditiis petentibus debita, ea non solunt, licet notant Sotus in 4. *disp. 32. q. vnic. art. 1.* post conclusiones, & Henriquez *lib. 1. cap. 13. num. 7. in fine.* Secundo respondetur esse peccatum leue denegare debitum, quando rarò denegatur, vt si vir quater solet petere in mense, non est mortale quinta vice debitum in mense denegare; etiam peccatum leue est cum non statim, sed post breue tempus soluitur debitum, vt si mane exigatur, & reddatur nocte. Tertio respondetur cum Soto, & Henrico *loc. cit.* nullum esse peccatum negare debitum, si nimis crebro, & numerò deratè illud exigatur, secundum illud commune proloquium,

Est modus in rebus, sicut certi denique finit.

Quartò respondetur absque graui peccato denegare posse debitum, quando alter remisit illud petenti, vel rogatus facile desistit à petitione. Et hæc omnia docet Ochagavia *vbi supra*, & aliqua ex his docet etiam Hurtado de *matr. disp. 10. diff. 11.* cum alijs. Dicendum est igitur peccatum graue esse debitum nullimè reddere, & cum magna difficultate ei, qui serid petit illud, tum propter discordias, quæ uale solent pullulare, tum propter iniuriam factam alteri conforti eo modo denegando, quod suum est, tum etiam propter periculum incontinentiæ, quod inde potest resultare.

RESOL. CLXXX.

Virum coniux teneatur reddere debitum alteri petenti cum peccato veniali, v. g. quoad situm, &c.? Et notatur, quod vir habens votum castitatis, si petenti, vxor tenetur reddere debitum? Etiamque aduertitur probabile esse non peccatum coniugem reddendo debitum incestuose, qui scilicet peccauit cum ipsius vxoris consanguinea ante dispensationem, quia non cooperatur peccato alterius? Ex part. 3. tr. 4. Ref. 295. alias 296.

§. 1. **M**artin. Bonacina de *matrim. quæst. 4. par. 3.* num. 9. & 10. negatiue responderet, docet enim coniugem non debere debitum alteri coniugi, qui petit modo indebito, quoad situm, nisi adit iusta causa, ob quam excusatur à petendo tali modo; nam petit illicitè ex circumstantia actus.

2. Verùm ego puto contrarium asserendum esse, cum Sanchez tom. 3. *lib. 9. disp. 16. num. 8.* cui ego addo Basilium Pontium de *matrim. lib. 10. cap. 11. num. 4.* & Fillucium tom. 1. tract. 10. part. 1. cap. 9. num. 308. & 328. quia peccatum veniale peccatis sic debetum in hoc casu nascitur ex ipso affectu petentis, & vt

Sup. his
tegg. ab
hic ex do-
ctina Ref.
19. §. 1. post
medium,
vel. Secun-
do. Sed leg-
eam per to-
tam.

ANTON
Opera
Tom. 1 & 2
E III

hementi appetitu voluptatis, cui appetitui, & affectui non cooperatur alter coniux reddens, sed exercet actum licitum coniugibus, & ordinatum ad generationem; adhuc enim, & ille modus posset exerceri sine eo appetitu, & affectu. Ita Pontius; vnde contra Henriquez lib. 11. cap. 16. num. 6. assero non vix, sed absolute, & sine vlllo scrupulo, posse vxorem reddere debitum viro petenti, qui inuerso modo, seu præposterè succumbens vult illum intra naturale vas cognoscere.

3. Notandum est etiam hic à confessoris, quòd vir habens votum castitatis, si petit, vxor tenetur reddere debitum, quia per votum non amittit dominium corporis alterius coniugis, sed tantum peccat exigens; ergo coniux exactus tenetur reddere. Nota etiam probabile esse, non peccaturam coniugem reddendo debitum incestuoso, qui scilicet peccauit cum ipsius vxoris consanguinea ante dispensationem, quia non cooperatur peccato alterius; alter enim peccat tantum petendo actum sibi prohibitum, at coniux non cooperatur petitioni; sed hæc supposita cooperatur actui ex se licito. Et hæc omnia ex Sanchez notat Filiucius ubi supra, num. 309. & 310. quidquid in contrarium etiam probabiliter, quoad redditionem debiti incestuoso, asserat Villalobos in summ. tom. 1. tract. 13. diffic. 47. num. 4. & alij.

RESOL. CLXXXI.

De quibusdam dubiis circa usum matrimonij?
 Primo, quod quidam vir in modo extraordinario coeundi cum vxore aliquam feminis quantitatem extra vas emittebat?
 Secundo, quod vir procreandorum liberorum pertasus in sine copula extra vas totum semen effundebat, an inquam in his casibus vxor sine culpa poterat debitum reddere?
 Et an in secundo casu vir, & femina, si id efficiatur de eius consensu, peccet mortaliter, sed si illa non consentiat, possit licite petere, & reddere debitum marito, etiamsi ille in sine copula semen extra vas effundat? Ex p. 2. tr. 15. & Misc. 1. Ref. 64.

§. 1. Quidam in modo extraordinario coeundi cum vxore, aliquam feminis quantitatem extra vas emittebat, & procreandorum liberorum pertasus, in sine copula extra vas totum semen effundebat, quæsitum à me fuit, an in his casibus vxor sine culpa poterat debitum reddere? Hi casus possunt in praxi sæpius occurrere; ideo cognoscant pudicæ aures. Et ad vtrumque casum respondeo affirmatiuè. Ad primum dico, non solum quoad vxorem, sed etiam quoad matritum, non esse peccatum mortale, si eo copula modo aliqua pars feminis elabatur, dummodo retineatur alia; nam vt docent Medici non retinetur in matrice tota feminis quantitas. Ergo. Neque rursus esse peccatum mortale exilimo, quamuis & eo modo concumbendi non ita certum sit fore conceptum, non enim coniuges tenentur vi medio certiori ad prolem suscipiendam; sed satis est, si vtantur conuenienti. Et hæc omnia docet Basil. Pontius de matrim. lib. 10. cap. 11. num. 3. qui etiam num. 8. affirmatiuè quoad vxorem responderet ad dubium secundum supra positum, licet aliqui viri doctissimi, vt ipse ait, contrarium sentiant. Dico igitur peccare quidem mortaliter virum, & feminam, si de eius consensu id efficiatur; at si illa non consentiat, licite existimo posse petere, & reddere debitum à marito, etiam si ille in sine copula semen extra vas effundat. Et ratio est, quia quoties peto actum ab

aliquo, quem ille potest bene, vel malè præstare, non pecco, neque præbeo causam peccati; alter enim sua malitià malè facit, cum rectè possit efficere. Sed hoc totum procedit in casu nostro. Ergo. Et si vera esset contraria sententia, asserit Pontius, non solum non posset vxor marito, ita prauè affecto, reddere petenti, sed neque ab eo petere; eadem enim militat ratio.

RESOL. CLXXXII.

An ne proles multiplicentur, cessante incontinentia periculo sit peccatum mortale, non reddere debitum?
 Et docetur validum esse pactum inter coniuges initum se continendi à coitu coniugali, ne proles multiplicentur secluso incontinentia periculo? Ex part. 3. tract. 4. Ref. 2. 12. alias 213.

§. 1. Affirmatiuè respondet Layman in Theolog. moral. lib. 5. tract. 10. part. 3. cap. 1. num. 16. qui citat Angelum, Syluestrum, & Nauarrum, & limitat hanc sententiam, nisi eo loco res sita sit, vt ob noua prolis generationem patentes, vel proles ad extremam penuriam redigendi sint; quòd tamen his, qui inter Christianos viuunt, rarè euenit. Ita Layman; vide etiam Coninch de Sacram. disp. 44. dub. 4. concl. 4. num. 24.
 2. Sed contrariam sententiam aliqui docent; nam in alijs etiam debitis excusat magna soluendi incommoditas, vel difficultas, & ideo Sorus in 4. dist. 32. quæst. unica, art. 1. Sà verb. debitum, num. 18. & alij tenent non esse peccatum mortale cessante incontinentia periculo, ea de causa debitum negare. Sed plus addit Petrus de Ledesma de matrim. quæst. 64. art. 1. in fine, & Sanchez tom. 3. lib. 9. disp. 25. nam putant in tali casu nullam culpam interuenire.
 3. Consentunt tamen omnes Doctores, validum esse pactum inter coniuges initum se continendi à coitu coniugali, ne proles multiplicentur, secluso incontinentia periculo: vide inter alios Paludanum in 4. dist. 31. qu. 3. art. 2. casu 5. D. Antoninum part. 3. tit. 1. cap. 20. §. 6. & Nauarrum cap. 16. num. 33. Vide etiam Villalobos in summ. tom. 1. tr. 13. diffic. 41. n. 9.

RESOL. CLXXXIII.

An difficultas grauis in alendis filiis excuset à reddendo debitum?
 Et an in hoc casu distinguendum sit inter personas Nobiles, communes & pauperes? Ex part. 9. tr. 7. & Misc. 2. Ref. 3.

§. 1. Negatiuam sententiam docet Texeda tom. 2. lib. 4. tract. 1. contr. 12. nu. 129. Primò, quia filiorum multiplicatio spectat ad præcipuum matrimonij finem, & ad conseruationem, & dilatationem speciei, quam natura ipsa præterdit, & ad quam naturali propensione inclinat, imò & propter quam matrimonium institutum est, vt constat ex illis verbis Genes. 2. Crescite, & multiplicamini. ergo priuare naturam specificam tanto bono; negando debitum, iniustum est, & absque mortali culpa nequit fieri. Secundò, quia multò melius est, proli, ex tali coitu nascituræ, vt viuat inops, quam quòd absolute non sit, cum melius illi sit esse, quam non esse: ergo ob paupertatem à parentibus præsumptam, quæ fortassis non eueniet, non est proles, quæ nascitura erat ex tali maritali congressu, priuanda vita, & esse. Tertio, quia debitum negare ob multiplicationem filiorum, opponitur immediatè prouidentia Dei, & arcanis, imò & consilijs eius: quia, cum

Sup. hoc infra in Ref. 245.

Sup. hoc in Ref. seq.

Sup. hoc infra in Ref. 189. & in alio §. eius annot.

Sup. hoc dubio secundo & sequentibus in hoc §. latè infra in Ref. 184. à principio §. Quærendi

Sup. hoc in Ref. præterita.